

Mariusz Zbadyński

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

BARIERY POWSTAWANIA I ROZWOJU KLASTRÓW W POLSCE

1. Definicja klastrów

W niniejszym artykule przyjęto za M.E. Porterem, że klastery to „geograficzne skupiska wzajemnie powiązanych firm, wyspecjalizowanych dostawców, jednostek świadczących usługi, firm działających w pokrewnych sektorach i związanych z nimi instytucji (np. uniwersytetów, jednostek normalizacyjnych i stowarzyszeń branżowych) w poszczególnych dziedzinach, konkurujących między sobą, ale także współpracujących” [10, s. 246]. Definicja proponowana przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) kładzie dodatkowo nacisk na „specyficzny charakter silnie współzależnych firm oraz wyspecjalizowanych dostawców, powiązanych ze sobą w łańcuchy wartości dodanej (*value-adding production chain*)” [9].

Teoria klastrów nie jest teorią powstałą w oderwaniu od innych teorii rozwoju regionalnego, wywodzi się ona już od spostrzeżeń poczynionych przez A. Marshalla. Marshall zaproponował teorię rozwoju regionalnego opartą na „okręgach przemysłowych” (*industrial districts*). Teoria ta została rozszerzona o kolejne teorie spolaryzowanego rozwoju, m.in. J. Schumpeter zaprezentował „skupiska innowacji” (*innovation cluster*), E. Dahmen – „bloki rozwoju” (*growth poles*), a w końcu F. Perroux wprowadził termin „biegunów wzrostu” (*growth poles*) oraz „biegunów rozwoju” (*development poles*) [9, s. 27].

Już A. Marshall zwrócił uwagę na tendencję do skupiania się poszczególnych sektorów przemysłu w określonym miejscu. Taka koncentracja małych firm o podobnym profilu daje korzyści zewnętrzne, które przyczyniają się do szybszego

rozwoju całego terytorium. Lokalizacja przemysłu w danym miejscu wynika zazwyczaj z fizycznych jego właściwości, lecz później prowadzi do zgromadzenia na danym terenie pewnych wyspecjalizowanych zdolności. Często na takim terenie powstaje też koncentracja działalności komplementarnej względem głównej. Zmniejsza to też wrażliwość danego terytorium na zakłócenia gospodarcze [7]. Dlatego też spostrzeżenia Marshalla są podstawą popularnej obecnie teorii klastrów.

To, czym teoria klastrów różni się od tradycyjnych teorii rozwoju regionalnego, jest występowanie partnerstwa i współpracy nie tylko między firmami, ale również między firmami i światem szeroko pojętej nauki i badań. Jeżeli już dochodzi do konkurencji pomiędzy firmami z grona¹, odbywa się to w dziedzinie jakości i innowacji.

Struktury klastrowe powstają praktycznie we wszystkich sektorach gospodarki. Większość klastrów zrzesza firmy produkujące wyroby finalne lub przedsiębiorstwa usługowe, instytucje finansowe i firmy w pokrewnych sektorach. Często klastery obejmują swoim zasięgiem również dalszą część łańcucha wartości, tzn. kanały dystrybucji oraz dostawców surowców. Cechą charakterystyczną jest występowanie wyspecjalizowanych instytucji rządowych i pozarządowych, zapewniających specjalistyczne szkolenia, informacje i pomoc techniczną (uniwersytety, ośrodki naukowe), które wspomagają przedsiębiorstwa znajdujące się w gronie.

2. Znaczenie klastrów dla gospodarki

Obecnie na szeroką skalę prowadzone są badania na temat klastrów. Klastry są identyfikowane i badane na całym świecie. Oprócz najbardziej znanego przykładu klastra wysokotechnologicznego, którym jest Krzemowa Dolina w Stanach Zjednoczonych zaliczana jako klastery przemysłu komputerowego, półprzewodników i oprogramowania, do klastrów zalicza się również skupiska przemysłu w takich krajach, jak Indie czy Brazylia. Wynika to z tego, że grona² nie są tylko domeną gospodarek rozwiniętych, ale również rozwijających się. W pierwszej grupie mają jednak znacznie bardziej ukształtowaną postać. Zwykle w skład gron wchodzi sektory zarówno tradycyjne, jak i wysokiej techniki. Grona różnią się wielkością, zakresem i stopniem rozwoju. W niektórych obecne są przede wszystkim małe i średnie przedsiębiorstwa, w innych zaś znajdują się firmy duże i małe. Pewne grona skupiają się wokół uczelni prowadzących badania, a inne nie mają tak istotnych związków z instytucjami naukowymi. Jednakże grona o wyższym stopniu rozwoju mają głębsze i bardziej wyspecjalizowane bazy dostawców oraz więcej instytucji wspierających i pokrewnych sektorów [6].

¹ Grono i klastery są pojęciami tożsamymi, słowo „klastery” utworzono poprzez spolszczenie angielskiego *cluster*, które w dosłownym tłumaczeniu oznacza kiść, grono.

² W literaturze występują różne określenia klastrów, takie jak: grona (*clusters*), dystrykty przemysłowe (*industrial districts*), terytorialne (czyli lokalne lub regionalne), systemy produkcyjne oraz aglomeracje przedsiębiorstw (*enterprise agglomerations*).

Omawiając teorię klastrów, nie można nie wspomnieć o nowych teoriach wzrostu, na których to teoriach bazują np. koncepcja rozwoju endogenicznego, teoria rozwoju opartego na procesach innowacyjnych, koncepcja biegunów wzrostu, systemów innowacyjnych oraz koncepcja klastrów.

Nowe teorie wzrostu opierają się na twierdzeniu, że podstawowym czynnikiem wpływającym na wzrost gospodarczy jest endogeniczny postęp techniczny. Badania nad nim, zapoczątkowane przez Arrowa w latach 60. (uwzględnienie efektów uczenia się przez działanie – *learning by doing*), rozwijali m.in. P. Romer i R. Lucas w ostatnim dwudziestoleciu XX w. W teoriach neoklasycznych postęp technologiczny postrzegano jako zewnętrzny – egzogeniczny, tj. wynikał z procesów zewnętrznych wobec produkcji, a jego źródeł upatrywano w wynalazkach pochodzących ze sfery pozaprodukcyjnej.

Zagadnienia związane z typologią, historią badań nad klastrami oraz korzyściami z funkcjonowania klastrów były już wielokrotnie opisywane w literaturze [3], a zatem zostaną w niniejszym referacie pominięte.

Za jedną z najlepszych form wspierania rozwoju regionalnego i lokalnego uważa się obecnie często politykę promującą powstanie, wskazanych w teorii, klastrów innowacyjnych i produkcyjnych [11]. Tym samym rozwój regionalny uzależnia się od wykształcenia lokalnych systemów innowacyjnych bazujących na systemach produkcyjnych.

Analizując cele prezentowane w Narodowej strategii rozwoju regionalnego na lata 2007-2013, którymi są wspieranie konkurencyjności gospodarczej regionów, elastyczne różnicowanie celów i wykorzystanie endogenicznego potencjału regionów oraz wyrównywanie szans rozwojowych, zauważyć można szerokie powiązanie celów NSRR z teoretycznymi podstawami, opisującymi klastry innowacyjne. Jednocześnie w strategii zaznacza się, że proporcje między tymi celami powinny być takie, by wzrost konkurencyjności następował głównie na podstawie endogenicznych sił regionów, uruchamianych za pomocą zdecentralizowanej polityki intraregionalnej, wspieranej przez rozsądną politykę makroekonomiczną i politykę stymulującą wykształcenie się siatki aglomeracji – skupisk biegunów wzrostu w Polsce [8].

W Polsce jednym z działań, mających na celu zwiększenie innowacyjności, jest opracowanie i wdrożenie regionalnych strategii innowacji (RSI). Pierwsze prace związane z przygotowaniem tego typu dokumentów zostały rozpoczęte w 2002 r. w pięciu województwach. Do końca 2004 r. strategię takie opracowało 15 województw (z wyjątkiem województwa mazowieckiego) i są one obecnie wdrażane w ramach działania 2.6 *Regionalne strategie innowacyjne i transfer wiedzy* Zintegrowanego programu operacyjnego rozwoju regionalnego.

Opracowanie 15 regionalnych strategii innowacji, przygotowanych częściowo ze środków Unii Europejskiej, a częściowo z funduszy krajowych (rządowych i samorządowych), jest istotnym przedsięwzięciem rozpoczynającym szeroko zakrojoną debatę nad kierunkami podniesienia poziomu innowacyjności polskiej gospodarki. Analiza regionalnych strategii innowacji zawarta w opracowaniu *Polskie re-*

gionalne strategie innowacji: ocena i wnioski dla dalszych działań, jest źródłem rekomendacji dla dalszych prac i wdrażania regionalnych strategii innowacji [5].

Skonstruowanie regionalnych strategii innowacyjnych to tylko pierwszy etap wspierania innowacyjności przedsiębiorstw. Kolejnym wyzwaniem, przed którym stoją polskie regiony, jest realizacja zapisów, jakie znalazły się w przygotowanych przez nie projektach.

3. Bariery powstawania i rozwoju klastrów

Analizując proces powstawania i tworzenia się klastrów w Polsce, nie sposób nie zauważyć barier, które hamują ten proces. Mimo że sama teoria klastrów została przedstawiona przez M.E. Portera już w ostatnim dziesięcioleciu XX w., a podwaliny pod tę teorię A. Marshall przedstawił już w XIX w., to w Polsce występuje wiele trudności, które uniemożliwiają rozwój gron. Unia Europejska w Strategii lizbońskiej założyła oparcie gospodarki krajów europejskich na innowacyjności po to, aby w perspektywie roku 2010 gospodarka krajów europejskich była najszybciej rozwijającym się obszarem gospodarczym na świecie. W zapisach Strategii lizbońskiej podstawowe znaczenie miało mieć wsparcie innowacyjności w obszarach koncentracji przemysłu.

Głównym elementem polityki proinnowacyjnej UE są Programy ramowe badań i rozwoju technicznego, będące głównymi instrumentami finansowania badań naukowych i rozwoju technologicznego w Europie. Aktualnie (od 2002 do 2006 r.) obowiązuje 6. program ramowy (6.PR), który ma być kluczem do osiągnięcia celów postawionych wcześniej w Strategii lizbońskiej [1].

Do tej pory w Polsce nie udało się utworzyć przyjaznego klimatu do rozwoju klastrów, wynikiem tego są głównie opóźnienia w realizacji zapisów Strategii lizbońskiej. Już od dawna uważa się, że cel ambitnie postawiony przez strategię jest niemożliwy do zrealizowania w założonej perspektywie czasowej nie tylko w Polsce, ale również w większości krajów UE.

W Polsce dodatkowo dochodzi do tego wiele barier rozwoju klastrów, które można podzielić na trzy zasadnicze grupy. Są to bariery wynikające z zachowania się ludzi, z funkcjonowania organizacji mających na celu wspieranie innowacyjności oraz bariery ze strony rządu, państwa.

Polityka państwa powinna być skierowana na wspieranie rozwoju struktur klastrów. Mimo iż rząd przygotował zestaw ustaw wspierających przedsiębiorczość, to niewiele z nich przeszło pełny cykl legislacyjny i zostało wprowadzonych w życie. Brak przepisów prawnych lub po prostu złe prawo w zakresie wspierania przedsiębiorstw jest ważną barierą uniemożliwiającą szybki rozwój klastrów. Brak przepisów oznacza również brak motywacji ekonomicznych dla tworzących się klastrów, które bez wsparcia rządu w postaci ulg podatkowych, bez wyczerpującej i pełnej polityki informacyjnej nie mogą się w pełni rozwijać. Brak jasnych przepisów i czytelnych zasad prowadzi również do obaw o zbiurokratyzowanie gron i

nałożenie na stowarzyszenia producentów wielu uciążliwych obowiązków informacyjnych i sprawozdawczych.

Do instytucji wspierania przedsiębiorstw w Polsce, szczególnie wspierania innowacyjności przedsiębiorstw, można zaliczyć takie instytucje, jak: Krajową Sieć Innowacji (KSI), Krajowy System Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw, Punkty Konsultacyjne (PK), Polskie Ośrodki Przekazu Innowacji Europejskiej Sieci w Polsce (IRC), Krajowy Punkt Kontaktowy (KPK) – 5. i 6. programu ramowego Unii Europejskiej, Centra Doskonałości (CD).

Część tych instytucji powstała dzięki inicjatywie władz polskich, pozostałe zaś z inicjatywy UE w celu realizacji zadań postawionych w Strategii lizbońskiej. Wszystkie one jednak mają na celu wsparcie innowacyjności polskich przedsiębiorstw.

Wadą tych instytucji jest brak odpowiedniej wiedzy i doświadczenia. Powstały one w większości po wejściu Polski do UE i nie mają jeszcze wypracowanych dobrych praktyk i wzorców działania w zakresie wspierania działań innowacyjnych przedsiębiorstw. Brak wsparcia organizacji, które mają wśród swoich zadań statutowych wspieranie klastrów, powoduje opóźnienia w rozwoju klastrów, a to razem ze znacznym rozproszeniem instytucji wsparcia kapitałowego powoduje niechęć uczestników potencjalnego klastra do zrzeszania się i tworzenia sformalizowanych połączeń pomiędzy uczestnikami klastra.

Największe bariery rozwoju klastrów w Polsce istnieją jednak po stronie samych przedsiębiorców. Należy zwrócić uwagę na duże rozdrobnienie podmiotów gospodarczych. Takie geograficzne rozmieszczenie przedsiębiorstw w Polsce wynika po części z zaszłości historycznych i równomiernego rozmieszczenia przemysłu w czasach gospodarki centralnie planowanej. 16 lat gospodarki rynkowej zaowocowało powstaniem wielu nowych prężnych przedsiębiorstw, a nawet całych gałęzi przemysłu, przykładem mogą być chociażby gałęzie przemysłu pokrewne i związane z szeroko pojętą informatyką, przemysłem wysokotechnologicznym.

Klastry są to struktury, w których uczestnicy klastra współpracują i konkurują ze sobą jednocześnie. Wydaje się, że w Polsce zarówno mentalność producentów, jak i naleciałości historyczne nie pozwalają uczestnikom klastra na otwartą współpracę. Brak zaufania i zazdrość, które towarzyszą takim przedsięwzięciom, są w polskich warunkach nieodzowne, szczególnie w takich ośrodkach koncentracji działalności gospodarczej, gdzie wiele małych i średnich przedsiębiorstw powstałych w niedalekiej przeszłości konkuruje między sobą, a dodatkowo na własnej skórze odczuwa konsekwencje niezdrowej konkurencji.

Wszystkie te przesłanki, które wynikają z dotychczasowej praktyki gospodarczej, mające charakter raczej emocjonalny, wydają się największą barierą rozwoju i tworzenia klastrów. W wielu przypadkach oprócz obaw o niezdrową konkurencję dochodzi niewiedza na temat funkcjonowania klastrów, która mimo funkcjonowania instytucji mających na celu wspieranie klastrów jest bardzo niewielka. Brak informacji na temat istoty i korzyści wynikających z tworzenia klastrów wydaje się istotny i jest przyczyną niemożności przełamania barier tkwiących w samych

przedsiębiorcach. Jest to forma zrzeszania się producentów nieznaną szczególnie wśród rolników i producentów rolnych, a do wymienionych barier dochodzi jeszcze konserwatywizm w działaniu połączony z brakiem wiary we własne siły.

4. Ważniejsze inicjatywy wspierające klastry w Polsce

W ostatnich latach daje się zauważyć zjawisko rosnącego znaczenia regionów w polityce kształtowania życia społeczno-gospodarczego UE. Coraz więcej z nich prowadzi własne systemy polityczne naukowe i innowacyjne [12, s. 9]. Jednocześnie odczuwalne jest postawienie w polityce regionalnej państwa na regiony silne, a więc te, które charakteryzują się wysokim poziomem konkurencyjności. Rozwój tych regionów ma w rezultacie zdynamizować rozwój gospodarczy całego kraju. Podobną tendencję zauważyć można w przypadku wspierania przedsiębiorczości. Celem nadrzędnym jest oczywiście podniesienie konkurencyjności i innowacyjności konkretnych zlokalizowanych struktur gospodarczych [2].

Analizując raport The Cluster Initiative Green Book [13], zauważyć można, że większość występujących w świecie inicjatyw jest w jakiś sposób – pośredni lub bezpośredni – wspierana przez władze publiczne.

Zadaniem polityki regionalnej powinno być wspieranie powstawania systemów innowacyjnych i produkcyjnych, które zwiększają szanse na pojawianie się i rozprzestrzenianie korzyści zewnętrznych oraz pobudzają endogeniczne siły regionów. Systemy takie oparte są na powiązaniach, interakcjach i współpracy między podmiotami – różnymi „aktorami” życia gospodarczego, a szczególnie podmiotami generującymi wiedzę i innowacje, czyli przedsiębiorstwami, sferą naukowo-badawczą, instytucjami pośredniczącymi w transferze technologii.

Dlatego, aby przezwyciężyć bariery, potrzebne są instrumenty wspierające tworzenie się sieci i konsorcjów małych i średnich przedsiębiorstw i stymulowanie powstawania klastrów.

W Polsce polityka wspierania klastrów nie została jeszcze precyzyjnie i wyraźnie sformułowana, jakkolwiek wydaje się to bardzo pożądane. Proces transformacji i integracja z UE wskazują na potrzebę wspierania nowych, dopiero tworzących się struktur gospodarczych (m.in. klastrów), które mogłyby stać się motorami rozwoju [4].

Kompleksowy system wspierania inicjatyw klastrowych zaprezentował Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową (IBnGR), od wielu lat zajmujący się tematyką „klastrów”. Proponowane rozwiązania mają charakter modelu dwupoziomowego. Zakłada się realizowanie polityki wsparcia klastrów na poziomie zarówno krajowym, jak i regionalnym. W ramach całościowego modelu polityki wspierania klastrów IBnGR proponuje:

- uruchomienie konkursów na inicjatywy klastrowe na poziomie regionalnym i narodowym,

- podjęcie działań mających na celu upowszechnienie wiedzy na temat klastrów, polityki i narzędzi wspierania klastrów oraz praktycznych działań realizowanych na poziomie poszczególnych inicjatyw,
- rozpoczęcie działań mających na celu koordynację różnych obszarów polityki publicznej na podstawie analizy wyróżnionych megaklastrów narodowych [4].

Opracowanie IBnGR zawiera propozycję ukształtowania polityki wspierania klastrów w Polsce, w tym konkretnych działań i programów, które mogłyby zostać uruchomione m.in. z wykorzystaniem funduszy strukturalnych w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 [4].

IBnGR przygotował również zestaw rekomendacji dla realizacji polityki wspierania klastrów, a mianowicie:

- rekomendację dotyczącą utworzenia międzyresortowego zespołu do spraw polityki wspierania klastrów,
- analizę megaklastrów,
- działania informacyjno-szkoleniowe,
- szkolenia dla przedsiębiorców, przedstawicieli instytucji B+R oraz administracji,
- projekty pilotażowe,
- wdrożenie programów regionalnych i narodowego programu wsparcia dla inicjatyw klastrowych [2].

Na szczególną uwagę zasługuje projekt pilotażowy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości pt. „Konkurs na rozwój klastrów”. Celem głównym projektu jest rozwój i wzmocnienie konkurencyjności istniejących klastrów przemysłowych (technologicznych). Zostanie on zrealizowany poprzez osiągnięcie celu pośredniego, którym jest: przygotowanie klastrów do skutecznego i efektywnego wykorzystania znaczących środków finansowych pochodzących z funduszy strukturalnych, przewidzianych w Narodowej strategii spójności, w nowej perspektywie finansowej 2007-2013. Cel projektu zostanie zrealizowany poprzez wsparcie finansowe dla koordynatorów klastrów, a wynika to z trudności, szczególnie w początkowej fazie tworzenia klastra, w finansowaniu jednostki koordynującej i zrzeszającej producentów w klastrze.

5. Podsumowanie

Argumenty przemawiające za wspieraniem i tworzeniem klastrów przedstawił już M.E. Porter, który stwierdził, że klastry mają potencjał, aby efektywnie konkurować w trzech kierunkach:

- poprzez podniesienie produktywności przedsiębiorstw wewnątrz klastra,
- poprzez transfer innowacji wewnątrz klastra,
- poprzez stymulację powstawania nowych przedsiębiorstw wewnątrz klastra [3, s. 248].

Korzyści, jakie daje istnienie w regionie klastra, nie można zaprzepaścić, dlatego konieczne jest jak najszybsze przezwyciężenie barier ograniczających rozwój

klastrów. Niezmiernie ważne jest zatem prowadzenie takiej polityki, aby przedstawione bariery uniemożliwiające powstawanie i rozwój klastrów niwelować. Najważniejszym i podstawowym narzędziem pozwalającym przełamać niechęć przedsiębiorców powinny być szkolenia, spotkania i seminaria poświęcone roli klastrów. Znaczenie istnienia klastra dla gospodarki oraz korzyści, jakie niesie ze sobą powstanie klastra w regionie, powinny być podstawowym elementem przełamującym obawy przedsiębiorców przed współpracą ze sobą.

Bariery w zakresie działalności rządu oraz działalności organizacji wspierających klastry można w łatwy sposób zniwelować i, jak pokazują inicjatywy chociażby Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości czy rekomendacje IBnGR, czynione są starania w celu szybkiego i dynamicznego rozwoju struktur klastrów w Polsce. Mimo możliwości, jakie dało Polsce wejście do UE, w tym możliwości finansowania ze środków unijnych regionalnych inicjatyw wspierających innowacyjność i współpracę przedsiębiorców, w ciągu ostatnich dwóch lat nie można było dopatrzeć się inicjatyw ze strony organizacji rządowych skierowanych bezpośrednio na wsparcie klastrów. Jest jednak nadzieja, że ostatnie inicjatywy w zakresie wspierania klastrów pozwolą na nadrobienie straconego czasu.

Literatura

- [1] 6. program ramowy <http://www.6pr.pl> z dnia 03.04.2006.
- [2] Brodzicki T., Szultka S., *Dlaczego warto wspierać klastry*, IBnGR, Gdańsk 2005.
- [3] Brodzicki T., Szultka S., *Koncepcja klastrów a konkurencyjność przedsiębiorstw*, „Organizacja i Kierowanie” 18 nr 4 (110), Warszawa 2002.
- [4] Brodzicki T., Dzierżanowski M., Erlandsson K., Szultka S., *Rekomendacje dla polskiej polityki wspierania klastrów*, opracowanie na zlecenie Ministerstwa Gospodarki i Pracy, IBnGR, Gdańsk 2004.
- [5] Gorzelak G., Bąkowski A., Kozak M., Olechnicka A., *Polskie regionalne strategie innowacji: ocena i wnioski dla dalszych działań*, Regional Studies Association, Warszawa, styczeń 2006.
- [6] Gurbala M., *Rola przemysłu zaawansowanej technologii w rozwoju regionalnym i lokalnym*, Wydawnictwo Instytutu Technologii Eksploatacji, Żyrardów-Radom 2004.
- [7] Marshall A. (1890) *Principles of Economics*, <http://socserv.socsci.mcmaster.ca/~econ/ugcm/3ll3/marshall/prin/> z dnia 03.04.2006.
- [8] Narodowa strategia rozwoju regionalnego na lata 2007-2013.
- [9] OECD, *Boosting Innovation: The Cluster Approach*, Paris 1999.
- [10] Porter M.E., *Porter o konkurencji*, PWE, Warszawa 2001.
- [11] Szlachta J., *Programowanie rozwoju regionalnego w Unii Europejskiej*, Warszawa, *Knowledge-based Industrial Clustering: International Comparisons*, [w:] red. J. De la Mothe, G. Paquet *Local and Regional Systems of Innovation*, Londyn 1998.
- [12] Szultka S., Tamowicz P., Mickiewicz M., Wojnicka E., *Regionalne strategie i systemy innowacji najlepsze praktyki. Rekomendacje dla Polski*, IBnGR, Gdańsk 2004.
- [13] *The Cluster Initiative Green Book* – ODCE; <http://www.cluster-research.org/greenbook.htm> z dnia 03.04.2006.

CLUSTER FORMATION AND DEVELOPMENT BARRIERS IN POLAND

Summary

Modern concepts of regional development connected with such features as those of forming networks, clusters of enterprises, etc. assume that creating the best conditions for innovative regional development is possible only by the union of forces of various types of its participants: such as their enterprises, self-government, supporting institutions and research institutions.

The greatest barrier to cluster formation and development in Poland is the absence of co-operation among companies, also considered as one of the lingering factors of communism. The main cause of these situations is approach the lack of knowledge about the clusters of enterprises and the fear of own enterprises.

The lack of these proinnovations mechanisms in Poland like cluster is causing a situation where enterprises do not introduce innovations on the expected scale.

BARIÉRY VZNIKU A ROZVOJE KLASTRŮ V POLSKU

Anotace

Současné koncepce regionálního rozvoje spojují vlastnosti jako jsou: formalizované sítě, uskupení podniků, apod. Přijímat nejlepší zásady pro regionální rozvoj je možné pouze spojením sil různých účastníků trhu, jako jsou podnikatelé, státy, instituce pro podporu podnikání a výzkumná pracoviště.

Největší bariérou pro vznik a rozvoj klastrů v Polsku je chybějící spolupráce mezi podniky, která je považována i za jeden z faktorů opoždějících dekomunizaci. Hlavním důvodem této situace je nedostatek vědomosti o klastrech a obava o vlastní podniky.

Absence těchto mechanismů podporujících inovace (klastrů) způsobuje, že polské podniky nezávaději inovace na příslušné úrovni.

BARRIEREN DER ENTSTEHUNG UND ENTWICKLUNG VON KLASTERN IN POLEN

Zusammenfassung

Gegenwärtige Konzepte der regionalen Entwicklung verbinden solche Merkmale wie:

Formalisierung der Netze, Anhäufung der Betriebe, usw. Die Gründung der besten Grundlagen für die regionale Entwicklung ist nur möglich durch die Verbindung der Kräfte verschiedener.

Marktteilnehmer, solcher wie Unternehmer, Staat, Institutionen die den Unternehmergeist fördern sowie der Forschungsinstitute.

Die größte Barriere der Entstehung und Entwicklung der Klaster in Polen ist das Fehlen einer Zusammenarbeit zwischen den Betrieben, die auch als einer der Faktoren für die Verlangsamung der Dekommunisierung angesehen werden. Die wichtigste Ursache dieser Situation ist das mangelnde Wissen über die Klaster und die Sorge um eigene Betriebe.

Das Fehlen solcher innovativen Mechanismen wie Klaster in Polen ist Ursache für solche Situationen, in denen die Betriebe keine Innovationen auf der beabsichtigten Ebene einführen.